

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“СУДОВА ПСИХОЛОГІЯ”
(для бакалаврів)

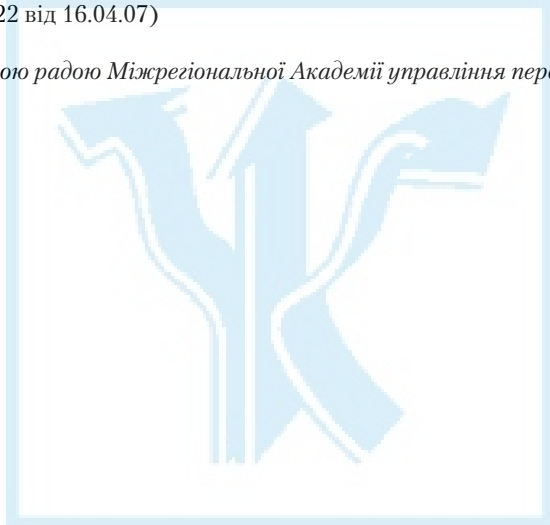
МАУП

Київ 2007

Підготовлено доцентом кафедри медичної психології та психокорекції
Л. О. Федосовою

Затверджено на засіданні кафедри медичної психології та психокорекції
(протокол № 22 від 16.04.07)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Федосова Л. О. Навчальна програма дисципліни “Судова психологія”
(для бакалаврів). — К.: МАУП, 2007. — 24 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Судова психологія”, вказівки до проведення семінарських занять, теми і плани семінарських занять, теми рефератів, вказівки до виконання контрольної роботи, теми контрольних робіт, питання для самоконтролю, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2007

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програмою дисципліни “Судова психологія” передбачено визначення основних процесуальних і теоретичних засад судової психології, завдань і методологічних принципів експертного аналізу, а також психологічних засад індивідуалізації і відповідальності при призначенні покарання.

Мета вивчення дисципліни “Судова психологія” – опанувати основні принципи і методи роботи психологів у період досудового і судового слідства, а також набути вмінь і навичок застосування спеціальних методів і прийомів для розв’язання різних експертних питань відповідно до чинного законодавства України.

Зміст програми відповідає нормативним вимогам підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня “бакалавр” і “спеціаліст” за спеціальностями “Психологія” і “Юридична психологія”.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН дисципліни “СУДОВА ПСИХОЛОГІЯ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
1	2
	Змістовий модуль I. Предмет, система, методи та історичний розвиток судової психології. Правова психологія
1	Загальнотеоретичні питання юридичної психології
2	Соціально-кримінологічна психологія
	Змістовий модуль II. Кримінальна психологія. Психологія особистості злочинця, злочинної групи та злочинних дій. Психологія потерпілого
3	Кримінальна психологія
4	Психологія віктимної поведінки потерпілих
	Змістовий модуль III. Психологія карного судочинства. Психологія попереднього слідства
5	Загальнопсихологічні аспекти криміналістичної тактики
6	Психологія обшуку
7	Психологічні аспекти відтворення обстановки й обставин події

1	2
8	Психологія обвинуваченого
9	Психологія визнання та заперечення вини
10	Змістовий модуль IV. Судово-психологічна експертиза Процесуальні та організаційні аспекти судово-психологічних експертиз
11	Судово-психологічні експертизи індивідуально-психологічних якостей особистості
12	Судові експертизи емоційних станів і патологічного афекту
13	Особливості судово-психологічних експертиз неповнолітніх
14	Посмертна судово-психологічна експертиза психічного стану осіб
	Змістовий модуль V. Психологія судової діяльності. Пенітенціарна (виправна) психологія
15	Психологія судової діяльності
16	Психологія правозахисної діяльності у сфері судочинства
17	Психологічна реабілітація засуджених
Разом годин: 54	

ЗМІСТ
дисципліни
“СУДОВА ПСИХОЛОГІЯ”

Змістовий модуль I. Предмет, система, методи та історичний розвиток судової психології. Правова психологія

Тема 1. Загальнотеоретичні питання юридичної психології

Поняття, предмет, завдання, система та історія розвитку юридичної психології. Галузі юридичної психології. Місце юридичної психології в системі юридичних наук. Методи юридичної психології. Етапи розвитку вітчизняної та зарубіжної юридичної психології.

Література [6; 28]

Тема 2. Соціально-кримінологічна психологія

Поняття та загальна характеристика правової соціалізації. Способи засвоєння правової культури: предметний, традиційний, раціональний.

Дефекти соціалізації дітей та підлітків: конфлікти з рідними (дефекти сімейної соціалізації); труднощі та невдачі у школі (дефекти соціалізації у школі); контакти, зближення з деморалізованими однокласниками (дефекти соціалізації у групах однокласників). Криміногенність дефектів правової соціалізації у сім'ї. Криміногенна, аморальна, проблемна, неповна та псевдоблагополучна сім'я. Криміногенність дефектів правової соціалізації у школі. Стихійні неформальні групи підлітків і дефекти правової соціалізації (дефініція, ідентифікація, емпатія, проєкція, інтроекція). Психологічні умови ефективності соціальних норм. Психологічні аспекти характеристики окремих правопорушень. Мотиви правопорушень. Соціально-психологічні основи профілактики правопорушень.

Література [27; 28]

Змістовий модуль II. Кримінальна психологія. Психологія особистості злочинця, злочинної групи та злочинних дій. Психологія потерпілого

Тема 3. Кримінальна психологія

Психологічні аспекти суб'єктивної сторони складу злочину. Свобода волі та вина як передумови кримінальної відповідальності. Структура вини. Форми вини. Психологія кримінальної поведінки. Психологічні передумови виникнення та структура мотиву злочинної поведінки. Установочна концепція мотивації злочинної поведінки. Усвідомлені і неусвідомлені мотиви злочину. Полімотивність злочинної поведінки. Психологічні особливості злочинців. Психологічні типи злочинців. Психологічні особливості співучасті у злочині. Форми співучасті. Психологія і типологія кримінальних груп. Структура і функціональна характеристика організованих кримінальних формувань. Механізми об'єднання кримінальних груп. Психологія створення і функціонування злочинних угруповань (організація груп, злочинної організації, банди тощо). Психологія реактивної злочинної поведінки. Імпульсивні злочини. Обдумані злочини. Злочинна необережність. Психологія насильницьких і корисливих злочинів,

їх юридичне значення. Психологія злочинності неповнолітніх. Психологічні особливості неповнолітніх правопорушників. Психологія рецидивних злочинів.

Література [2; 5; 20]

Тема 4. Психологія віктимної поведінки потерпілих

Юридична і психологічна характеристика потерпілого. Поняття віктимної поведінки. Особистісні риси характеру, що зумовлюють віктимну поведінку. Психодіагностика та прогнозування віктимної поведінки. Ситуативні фактори, що зумовлюють віктимну поведінку. Особливості віктимної поведінки неповнолітніх. Особливості групових віктимних проявів. Психопрофілактика та запобігання віктимній поведінці.

Література [23]

Змістовий модуль III. Психологія карного судочинства. Психологія попереднього слідства

Тема 5. Загальнопсихологічні аспекти криміналістичної тактики

Психологічна характеристика слідчої діяльності. Психологічна характеристика слідчого. Професійні якості слідчого. Психологічні типи слідчих. Професійна деформація особистості слідчого: основні шляхи запобігання та подолання. Загальнопсихологічна характеристика моделювання злочинної діяльності та особи злочинця. Розслідування як процес пізнання та доказування. Психологічна характеристика допиту. Психологічні аспекти підготовки слідчого до допиту. Психологічні аспекти формування показань. Фактори, що впливають на результати сприйняття. Особливості сприйняття окремих явищ: часу, простору, кольору, звуків, усної мови тощо. Особливості запам'ятовування та фактори, що впливають на його результати. Пригадування і впізнавання сприйнятого. Особливості відтворення сприйнятого на допиті. Загальні психологічні аспекти взаємодії учасників допиту. Проблема психологічного контакту. Психологічні особливості допиту окремих категорій осіб: свідків, потерпілих, підозрюваних, обвинувачених, підсудних, неповнолітніх, осіб, що мають окремі фізичні вади тощо. Психологічні особливості фіксації показань. Особливості фіксації показань із застосуванням технічних засобів. Психологічні

особливості аналізу показань окремих учасників процесу та конкретних осіб. Психологічні особливості повторних допитів. Лжесвідчення та особливості їх виявлення й уникнення. Психологічні особливості очної ставки. Проблема використання поліграфа. Основні напрями його застосування в юридичній діяльності: наукові дослідження, профвідбір, розв'язання тактичних завдань у процесі слідства та судово-психологічної експертизи тощо. Процесуальне значення застосування поліграфа.

Література [7; 8; 13; 21]

Тема 6. Психологія обшуку

Загальна характеристика обшуку. Психічні якості, необхідні слідчому при проведенні обшуку. Психологія того, хто обшукує, і того, кого обшуковують. Вивчення особи обвинуваченого (підозрюваного) і кола його знайомств. Пошукові версії. Застосування слідчим психологічних прийомів під час обшуку. “Словесна розвідка”. Психологічна оцінка знайдених предметів і місця їх знаходження.

Література [6; 18]

Тема 7. Психологічні аспекти відтворення обстановки й обставин події

Загальна психологічна характеристика відтворення обстановки і обставин події як способу практичного моделювання. Поняття та структура слідчого експерименту. Моделювання об'єктивних і суб'єктивних аспектів досліджуваної події. Врахування психології учасників експерименту. Психологія перевірки показань на місці. Просторова орієнтація особи, показання якої перевіряються. Основні аспекти перевірки показань на місці. Психологічні правила перевірки показань на місці.

Література [26; 28]

Тема 8. Психологія обвинуваченого

Обсяг і зміст психологічного дослідження обвинуваченого, необхідного для успішного розслідування. Межі вивчення особистості обвинуваченого, які дадуть змогу слідчому забезпечити розв'язання кримінально-правових, кримінально-процесуальних, криміналістичних і кримінологічних завдань з конкретної справи. Процесуальні джерела, які характеризують обвинуваченого (свідчення свідків, по-

терпілих, підозрюваних, висновки експертів, речові докази, протоколи слідчих та судових дій, інші документи). Непроцесуальні джерела, які характеризують обвинуваченого (дані оперативно-розшукових дій, відомості, які викладені в різних матеріалах та документах і не були залучені до справи, дані спостереження за обвинуваченим, вивчення його побуту, умов життя та оточення). Аналіз слідів злочину. Спостереження за обвинуваченим під час допитів та інших слідчих дій (зовнішній облік, поведінка, вербальна та невербальна комунікація).

Література [3; 4; 29]

Тема 9. Психологія визнання та заперечення вини

Поведінка обвинуваченого на допиті як результат взаємодії усіх сторін його особистості: думок, почуттів, характеру, темпераменту, емоцій, волі, моральних настанов і світогляду, які реалізуються в конкретній ситуації розслідування. Мотивація поведінки обвинуваченого під час давання свідчень. Механізми визнання та заперечення вини. Шляхи, якими обвинувачений йде до визнання вини. Психологічні джерела неправдивих свідчень. Мотиви самообмов у психічно хворій та психічно здоровій особі. Поняття, види та походження помилок у свідченнях (правдиві та неправдиві свідчення, істинна та хибна думка). Класифікація помилок у свідченнях та їх походження.

Література [12; 14]

Змістовий модуль IV. Судово-психологічна експертиза

Тема 10. Процесуальні та організаційні аспекти судово-психологічних експертиз

Психологічні аспекти кримінальної відповідальності. Психологічні основи індивідуалізації відповідальності при призначенні покарання. Правові та наукові засади судово-психологічної експертизи. Предмет та основні завдання судово-психологічної експертизи. Основні поняття і методологічні принципи експертного аналізу. Обґрунтування експертної методології. Процесуальні аспекти організації і проведення судово-психологічних експертиз. Права та обов'язки експерта. Особливості вибору експерта і взаємодії з ним у процесі підготовки та проведення експертизи. Особливості підготовки матеріалів, які направляються для проведення судово-психологічної

експертизи. Особливості проведення судово-психологічної експертизи за матеріалами справи. Особливості організації і проведення комісійних психологічних експертиз. Особливості організації проведення комплексних психолого-психіатричних експертиз.

Література [22; 24]

Тема 11. Судово-психологічні експертизи індивідуально-психологічних якостей особистості

Конкретизація предмета, завдань і методології експертного аналізу. Оцінка особистісної спрямованості. Оцінка особистісної самосвідомості. Оцінка особистісної мотивації. Оцінка рис характеру. Принципи інтегративної оцінки. Судово-психологічні експертизи якостей особистості при групових правопорушеннях. Предмет, підстави призначення та завдання судово-психологічних експертиз свідків і потерпілих для з'ясування здатності і можливості правильно сприймати юридично значущі події та давати свідчення на різних стадіях кримінального процесу. Експертна оцінка здатності неповнолітніх і осіб з психічними аномаліями давати свідчення. Проблеми юридичної оцінки індивідуально-психологічних якостей особистості.

Література [24]

Тема 12. Судові експертизи емоційних станів і патологічного афекту

Юридичне поняття великого душевного хвилювання (фізіологічний афект). Оцінка ситуації, особистості, індивідуальних рис і тимчасових негативних факторів впливу на людину. Оцінка феноменології емоційних станів. Постановка та теоретичне обґрунтування питання про “патологічний афект”. Особливості афекту в осіб з психопатологічною симптоматикою. Експериментальне дослідження впливу емоційного напруження на регуляцію поведінки психопатів. Особливості афекту в осіб у стані алкогольного, наркотичного та токсичного сп'яніння.

Література [22]

Тема 13. Особливості судово-психологічних експертиз неповнолітніх

Загальні особливості судово-психологічних експертиз неповнолітніх. Основні аспекти судово-психологічних експертиз психічного стану неповнолітніх. Медичний та психологічний зміст понять “відставання в психічному розвитку”, “психологічний вік”. Методологія та принципи діагностики вікового розвитку. Обґрунтування підходу до розв’язання експертних завдань. Загальні критерії експертної оцінки неповнолітніх правопорушників. Критерії можливості неповнолітніх повною мірою усвідомлювати фактичний характер і суспільну небезпеку своїх дій або керувати ними. Здатність та можливість осіб із психічним інфантилізмом правильно сприймати юридично значущі події та давати свідчення на різних стадіях кримінального процесу. Експертна оцінка здатності неповнолітніх та осіб із психічними аномаліями давати свідчення. Судово-психологічні експертизи з визначення безпорадного стану неповнолітніх, потерпілих від статевих злочинів. Особливості предмета експертного дослідження та основні поняття. Експертна методологія. Віктимні типи.

Література [11]

Тема 14. Посмертна судово-психологічна експертиза психічного стану осіб

Особливості предмета експертного дослідження та основні поняття. Критерії експертної оцінки. Феноменологія. Ситуація. Свідомість та самосвідомість. Особистість. Індивідуально-психологічні фактори суїцидального ризику. Медичні фактори суїцидального ризику. Послідовність експертного аналізу та встановлення причинної залежності.

Змістовий модуль V. Психологія судової діяльності. Пенітенціарна (виправна) психологія

Тема 15. Психологія судової діяльності

Психологічні особливості судової діяльності. Психологія судді. Загальні психологічні особливості судового розгляду справи. Психологічні особливості кримінального судочинства на етапі віддання до суду. Особливості прогностичного моделювання майбутнього судового слідства. Психологічна характеристика судового слідства.

Судові версії. Проблема уникнення репродукції попередніх показань на допитах у суді. Психологічні особливості аналізу судових дій під час перевірки наявних і виявлення нових доказів. Психологічні особливості допиту підсудного. Психологічні особливості допиту потерпілих і свідків. Психологічні аспекти судових дебатів. Роль судових дебатів в активізації розумової діяльності суддів в оцінці доказів, усуненні протиріч, визначенні кола питань, що потребують вирішення у нарадчій кімнаті. Психологічні аспекти формування переконання і прийняття рішень судом. Психологія винесення вироку. Загальні психологічні аспекти цивільного судочинства. Психологічні особливості взаємовідносин сторін у цивільному процесі. Психологічні аспекти судового розгляду цивільних справ. Психологія міжособистісних стосунків у цивільному процесі. Психологічні особливості виконання судових рішень.

Література [25; 27]

Тема 16. Психологія правозахисної діяльності у сфері судочинства

Загальні психологічні особливості адвокатської діяльності. Психологія адвоката. Психологія взаємовідносин між адвокатом і підзахисним. Психічний стан підзахисного. Роль адвоката-захисника у знятті негативних станів у підзахисного. Особливості взаємовідносин адвоката з іншими учасниками процесу. Стратегія і тактика захисту у кримінальних справах. Психологія діяльності захисника в суді. Захисна промова адвоката. Психологічні аспекти діяльності адвоката при наданні інших видів юридичної допомоги.

Література [1; 16; 17]

Тема 17. Психологічна реабілітація засуджених

Психологія засудженого. Психічні стани засуджених. Адаптація засуджених до умов позбавлення волі. Психологічні аспекти зміни світоглядних принципів і соціальних установок засуджених. Соціально-психологічна характеристика та структура спільноти засуджених. Ієрархічна структура груп засуджених з негативною спрямованістю. Основні засоби виправлення та перевиховання засуджених. Методи перебудови психології взаємовідносин у виправній установі. Соціальна реадптація звільненого від кримінальної відповідальності та покарання.

Література [9; 10; 19]

ВКАЗІВКИ ДО ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
з дисципліни
“СУДОВА ПСИХОЛОГІЯ”

Вивчення теоретичних аспектів навчальної дисципліни “Судова психологія” передбачає підготовку студентів до семінарських занять, метою яких є реалізація знань, здобутих у процесі прослуховування лекцій і самостійної роботи з підручниками та фаховою літературою. Під час семінарських занять проводиться усне опитування і тестування студентів.

У процесі підготовки до семінарських занять студент повинен дати розгорнуту відповідь на питання та відповісти на тестові завдання. Позитивним моментом підготовки до семінарських занять є написання реферату або змістовної доповіді.

Основним завданням реферату є висвітлення конкретного питання з курсу на основі літератури, опрацьованої у процесі самостійної роботи.

Реферат повинен складатися з таких основних структурних елементів: вступу, де обґрунтовується актуальність обраної теми і формулюється мета і завдання дослідження; основної частини; висновків, а також списку літератури, який має включати не менше шести позицій, оформлених за існуючими бібліографічними вимогами. Обсяг реферату — 10–15 аркушів формату А4; 14 шрифтом, з інтервалом 1,5 (поля: верхнє та нижнє 2 см; праве 1 см, ліве 2,5 см).

На титульній сторінці реферату вказується назва установи, в якій виконується робота, П.І.Б автора, тема, номер групи і назва факультету, на якому навчається студент.

Непідготовленість студента до семінару чи його відсутність на занятті розцінюється як академічна заборгованість, наявність якої є підставою для недопущення до складання заліку.

ТЕМИ І ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ.
ТЕМИ РЕФЕРАТИВ

Тема 1. Кримінальна психологія

1. Психологічні аспекти суб’єктивної сторони складу злочину.
2. Психологічні передумови виникнення та структура мотиву злочинної поведінки.
3. Психологічні особливості злочинців.

4. Психологічні особливості співучасті у злочині. Форми співучасті.
5. Психологія і типологія кримінальних груп.

Теми рефератів

1. Психологія кримінальної поведінки.
2. Психологічні типи злочинців.
3. Психологія насильницьких і корисливих злочинів, їх юридичне значення.
4. Психологія злочинності неповнолітніх.
5. Структура і функціональна характеристика організованих кримінальних формувань.

Тема 2. Загальнопсихологічні аспекти криміналістичної тактики

1. Психологічна характеристика слідчої діяльності.
2. Професійна деформація особистості слідчого: основні шляхи запобігання та подолання.
3. Психологічна характеристика допиту.
4. Психологічні особливості аналізу показань окремих учасників процесу та конкретних осіб.
5. Психологічні особливості повторних допитів.

Теми рефератів

1. Психологічна характеристика слідчого.
2. Розслідування як процес пізнання та доказування.
3. Психологічні особливості допиту різних категорій осіб.
4. Психологічні особливості очної ставки.
5. Процесуальне значення застосування поліграфа.

Тема 3. Психологія обвинуваченого

1. Обсяг і зміст психологічного дослідження обвинуваченого.
2. Межі вивчення особистості обвинуваченого, які дадуть змогу слідчому забезпечити розв'язання кримінально-правових, кримінально-процесуальних, криміналістичних і кримінологічних завдань з конкретної справи.
3. Процесуальні джерела, які характеризують обвинуваченого.

Теми рефератів

1. Непроцесуальні джерела, які характеризують обвинуваченого.
2. Аналіз слідів злочину.
3. Спостереження за обвинуваченим під час допитів та інших слідчих дій.

Тема 4. Особливості судово-психологічних експертиз неповнолітніх

1. Загальні особливості судово-психологічних експертиз неповнолітніх.
2. Медичний та психологічний зміст понять “відставання в психічному розвитку”, “психологічний вік”.
3. Експертна оцінка здатності неповнолітніх та осіб із психічними аномаліями давати свідчення.
4. Судово-психологічні експертизи з визначення безпорадного стану неповнолітніх, потерпілих від статевих злочинів.

Теми рефератів

1. Основні аспекти судово-психологічних експертиз психічного стану неповнолітніх.
2. Загальні критерії експертизи оцінки неповнолітніх правопорушників.
3. Віктимні типи.

Тема 5. Психологія судової діяльності

1. Психологічні особливості судової діяльності.
2. Психологічна характеристика судового слідства.
3. Психологічні аспекти формування переконання і прийняття рішень судом.
4. Загальні психологічні аспекти цивільного судочинства.
5. Психологічні особливості виконання судових рішень.

Теми рефератів

1. Загальні психологічні особливості судового розгляду справи.
2. Психологічні аспекти судових дебатів.
3. Роль судових дебатів в активізації розумової діяльності суддів в оцінці доказів, усуненні протиріч, визначенні кола питань, що потребують вирішення у нарадчій кімнаті.
4. Психологічні аспекти судового розгляду цивільних справ.

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Навчальним планом дисципліни “Судова психологія” передбачено контроль засвоєння знань у вигляді виконання контрольної роботи реферативного типу і складання заліку.

Контрольна робота з дисципліни має на меті виявити ступінь засвоєння студентами навчального матеріалу. Тему контрольної роботи визначає викладач. Обсяг контрольної роботи – 12–15 друкованих аркушів (А4).

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Психологічні аспекти діяльності адвоката при наданні інших видів юридичної допомоги.
2. Психологія засудженого.
3. Психічні стани засуджених.
4. Адаптація засуджених до умов позбавлення волі.
5. Психологічні аспекти зміни світоглядних принципів і соціальних установок засуджених.
6. Соціально-психологічна характеристика та структура спільноти засуджених.
7. Методи перебудови психології взаємовідносин у виправній установі.
8. Психологічні особливості судової діяльності. Психологія судді.
9. Загальні психологічні особливості судового розгляду справи.
10. Психологічні особливості кримінального судочинства на етапі віддавання до суду.
11. Психологічні особливості допиту підсудного.
12. Психологічні особливості допиту потерпілих і свідків.
13. Психологічні аспекти судових дебатів.
14. Психологія винесення вироку.
15. Психологічні особливості взаємовідносин сторін у цивільному процесі.
16. Загальні психологічні особливості адвокатської діяльності. Психологія адвоката.
17. Психологія засудженого.
18. Адаптація засуджених до умов позбавлення волі.
19. Соціально-психологічна характеристика та структура спільноти засуджених.

20. Методи перебудови психології взаємовідносин у виправній установі.
21. Психологія кримінальної поведінки.
22. Психологічні типи злочинців.
23. Психологія насильницьких і корисливих злочинів, їх юридичне значення.
24. Психологія злочинності неповнолітніх.
25. Структура і функціональна характеристика організованих кримінальних формувань.
26. Обсяг і зміст психологічного дослідження обвинуваченого, необхідного для успішного розслідування.
27. Процесуальні та непроцесуальні джерела, які характеризують обвинуваченого (дані оперативно-розшукових дій; відомості, викладені в різних матеріалах і документах, які не були залучені до справи; дані спостереження за обвинуваченим, вивчення його побуту, умов життя та оточення).
28. Спостереження за обвинуваченим під час допитів та інших слідчих дій (зовнішній облік, поведінка, вербальна та невербальна комунікація).
29. Поведінка обвинуваченого на допиті як результат взаємодії усіх сторін його особистості.
30. Психологічні джерела неправдивих свідчень. Мотиви самообмов у психічно хворой та психічно здорової особи.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Поняття, предмет, завдання, система та історія розвитку юридичної психології.
2. Галузі юридичної психології.
3. Місце юридичної психології в системі юридичних наук.
4. Методи юридичної психології.
5. Етапи розвитку вітчизняної та зарубіжної юридичної психології.
6. Поняття та загальна характеристика правової соціалізації.
7. Способи засвоєння правової культури: предметний, традиційний, раціональний.
8. Дефекти соціалізації дітей та підлітків: конфлікти з рідними (дефекти сімейної соціалізації).
9. Труднощі та невдачі у школі (дефекти соціалізації у школі).

10. Контакти, зближення з деморалізованими однолітками (дефекти соціалізації у групах однолітків).
11. Криминогенність дефектів правової соціалізації у сім'ї.
12. Криминогенна, аморальна, проблемна, неповна та псевдоблагополучна сім'я.
13. Криминогенність дефектів правової соціалізації у школі.
14. Стихійні неформальні групи підлітків і дефекти правової соціалізації (дефініція, ідентифікація, емпатія, проєкція, інтроєкція).
15. Психологічні умови ефективності соціальних норм.
16. Психологічні аспекти характеристики окремих правопорушень.
17. Мотиви правопорушень.
18. Соціально-психологічні основи профілактики правопорушень.
19. Психологічні аспекти суб'єктивної сторони складу злочину.
20. Свобода волі та вина як передумови кримінальної відповідальності.
21. Структура і форми вини.
22. Психологія кримінальної поведінки.
23. Психологічні передумови виникнення та структура мотиву злочинної поведінки.
24. Установочна концепція мотивації злочинної поведінки.
25. Усвідомлені та неусвідомлені мотиви злочину.
26. Полімотивність злочинної поведінки.
27. Психологічні особливості злочинців. Психологічні типи злочинців.
28. Психологічні особливості співучасті у злочині. Форми співучасті.
29. Психологія і типологія кримінальних груп.
30. Структура і функціональна характеристика організованих кримінальних формувань. Механізми об'єднання кримінальних груп.
31. Психологія створення та функціонування злочинних угруповань (організація груп, злочинної організації, банди тощо).
32. Психологія реактивної злочинної поведінки.
33. Імпульсивні злочини. Обдумані злочини. Злочинна необережність.
34. Психологія насильницьких і корисливих злочинів та її юридичне значення.
35. Психологія злочинності неповнолітніх.
36. Юридична і психологічна характеристика потерпілого.

37. Поняття віктимної поведінки. Особистісні риси характеру, які зумовлюють віктимну поведінку.
38. Психодіагностика і прогнозування віктимної поведінки.
39. Ситуативні фактори, що зумовлюють віктимну поведінку.
40. Особливості віктимної поведінки неповнолітніх.
41. Психопрофілактика та запобігання віктимній поведінці.
42. Психологічна характеристика слідчої діяльності.
43. Професійна деформація особистості слідчого та основні шляхи її запобігання і подолання.
44. Психологічна характеристика допиту.
45. Психологічні аспекти підготовки слідчого до допиту.
46. Психологічні аспекти формування показань.
47. Загальні психологічні аспекти взаємодії учасників допиту. Проблема психологічного контакту.
48. Психологічні особливості допиту окремих категорій осіб: свідків, потерпілих, підозрюваних, обвинувачених, підсудних, неповнолітніх, осіб з окремими фізичними вадами тощо.
49. Психологічні особливості аналізу показань окремих учасників процесу і конкретних осіб.
50. Психологічні особливості повторних допитів.
51. Лжесвідчення та особливості їх виявлення і уникнення.
52. Психологічні особливості очної ставки.
53. Психічні якості, необхідні слідчому при проведенні обшуку. Психологія того, хто обшукує, і того, кого обшуковують.
54. Застосування слідчим психологічних прийомів під час обшуку. “Словесна розвідка”.
55. Психологія перевірки показань на місці. Просторова орієнтація особи, показання якої перевіряються.
56. Психологічні правила перевірки показань на місці.
57. Обсяг і зміст психологічного дослідження обвинуваченого, необхідного для успішного розслідування.
58. Процесуальні та непроцесуальні джерела, які характеризують обвинуваченого (дані оперативно-розшукових дій; відомості, викладені в різних матеріалах і документах, які не були залучені до справи; дані спостереження за обвинуваченим, вивчення його побуту, умов життя та оточення).
59. Спостереження за обвинуваченим під час допитів та інших слідчих дій (зовнішній облік, поведінка, вербальна та невербальна комунікація).

60. Поведінка обвинуваченого на допиті як результат взаємодії усіх сторін його особистості.
61. Психологічні джерела неправдивих свідчень. Мотиви самообмов у психічно хворої та психічно здорової особи.
62. Психологічні аспекти кримінальної відповідальності.
63. Психологічні засади індивідуалізації відповідальності при призначенні покарання.
64. Предмет і основні завдання судово-психологічної експертизи.
65. Процесуальні аспекти організації і проведення судово-психологічних експертиз.
66. Права й обов'язки експерта. Особливості вибору експерта та взаємодії з ним у процесі підготовки і проведення експертизи.
67. Особливості підготовки матеріалів, які направляють для проведення судово-психологічної експертизи. Особливості проведення судово-психологічної експертизи за матеріалами справи.
68. Особливості організації проведення комплексних психолого-психіатричних експертиз.
69. Судово-психологічні експертизи якостей особистості при групових правопорушеннях. Принципи інтегративної оцінки.
70. Предмет, підстави призначення та завдання судово-психологічних експертиз свідків і потерпілих для з'ясування здатності та можливості правильно сприймати юридично значущі події та давати свідчення на різних стадіях кримінального процесу.
71. Експертна оцінка здатності неповнолітніх і осіб із психічними аномаліями давати свідчення.
72. Юридичне поняття сильного душевного хвилювання (фізіологічний афект). Оцінка ситуації, особистості, індивідуальних рис і тимчасових негативних факторів впливу на людину.
73. Загальні особливості судово-психологічних експертиз неповнолітніх.
74. Медичний і психологічний зміст понять “відставання в психічному розвитку”, “психологічний вік”.
75. Критерії можливості неповнолітніх повною мірою усвідомлювати фактичний характер і суспільну небезпеку своїх дій або керувати ними.
76. Здатність і можливість осіб з психічним інфантилізмом правильно сприймати юридично значущі події і давати свідчення на різних стадіях кримінального процесу.

77. Судово-психологічні експертизи з визначення безпорадного стану неповнолітніх, потерпілих від статевих злочинів.
78. Індивідуально-психологічні фактори суїцидального ризику.
79. Психологічні особливості судової діяльності. Психологія судді.
80. Загальні психологічні особливості судового розгляду справи.
81. Психологічні особливості кримінального судочинства на етапі віддавання до суду.
82. Психологічні особливості аналізу судових дій під час перевірки наявних і виявлення нових доказів.
83. Психологічні особливості допиту підсудного.
84. Психологічні особливості допиту потерпілих і свідків.
85. Психологічні аспекти судових дебатів.
86. Психологія винесення вироку.
87. Психологічні особливості взаємовідносин сторін у цивільному процесі.
88. Загальні психологічні особливості адвокатської діяльності. Психологія адвоката.
89. Психологія взаємовідносин адвоката і підзахисного.
90. Психічний стан підзахисного. Роль адвоката-захисника у знятті негативних станів у підзахисного.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Аврах Я. С.* Психологические проблемы защиты по уголовным делам. — Казань, 1972. — 106 с.
2. *Антонян Ю. М.* Психология убийства. — М.: Юристъ, 1997. — 304 с.
3. *Антонян Ю. М., Голобев В. П., Кудряков Ю. Н.* Личность корыстного преступника. — Томск: Изд-во Томск. ун-та, 1989. — 160 с.
4. *Антонян Ю. М., Еникеев М. И., Эминов В. Е.* Психология преступника и расследования преступлений. — М.: Юристъ, 1996. — 336 с.
5. *Антонян Ю. М., Верещагин В. А., Потапов С. А., Шостакович Б. В.* Серийные сексуальные убийства. — М.: Щит, 1997. — 202 с.
6. *Васильев В. Л.* Юридическая психология. — СПб.: Питер Пресс, 1997. — 656 с.

7. *Глазырин Ф. В., Шиханцов Г. Г.* Практикум по судебной психологии. — Минск: Изд-во БГУ, 1977. — 160 с.
8. *Глазырин Ф. В.* Психология следственных действий. — Волгоград: ВСШ МВД СССР, 1983. — 136 с.
9. *Глоточкин А. Д., Пирожков В. Ф.* Эмоции и чувства человека, лишённого свободы. — М.: МВД СССР, 1970. — 46 с.
10. *Глоточкин А. Д., Пирожков В. Ф.* Исправительно-трудовая психология. — Рязань: МВД СССР, 1985. — 356 с.
11. *Долгова А. И.* Социально-психологические аспекты преступности несовершеннолетних. — М.: Юрид. лит., 1981. — 160 с.
12. *Доступов Г. Г.* Психология допроса на предварительном следствии. — М.: Юрид. лит., 1976. — 112 с.
13. *Дулов А. В.* Основы психологического анализа на предварительном следствии. — М.: Юрид. лит., 1973. — 124 с.
14. *Еникеев М. И.* Основы общей и юридической психологии. — М.: Юристъ, 1996. — 632 с.
15. *Кертэс И.* Тактика и психологические основы допроса. — М.: Юрид. лит., 1965. — 164 с.
16. *Коновалова В. Е.* Правовая психология. — Харьков: Основы, 1996. — 184 с.
17. *Коновалова В. Е.* Проблемы логики и психологии в следственной тактике. — К.: РИО МВД УССР, 1970. — 163 с.
18. *Коновалова В. Е.* Психология в расследовании преступлений. — Харьков: Выща шк., 1978. — 144 с.
19. *Костицкий М. В.* Психологические методы в борьбе с правонарушениями. — К.: Выща шк., 1981. — 56 с.
20. *Костицкий М. В.* Введение в юридическую психологию: методологические и теоретические проблемы. — К.: Выща шк., 1990. — 260 с.
21. *Котов Д. П., Шиханцов Г. Г.* Психология следователя. — Воронеж: Изд-во Воронеж. ун-та, 1976. — 134 с.
22. *Кудрявцев И. А.* Судебная психолого-психиатрическая экспертиза. — М.: Юрид. лит., 1988. — 224 с.
23. *Метелица Ю. Л.* Судебно-психиатрическая экспертиза потерпевших. — М.: Юрид. лит., 1990. — 208 с.
24. *Нор В. Т., Костицкий М. В.* Судебно-психологическая экспертиза в уголовном процессе. — К.: Выща шк., 1985. — 54 с.
25. *Сахнова Т. В.* Зачем суду психолог? — М.: Знание, 1990. — 96 с.

26. *Хайдуков Н. П.* Тактико-психологические основы воздействия следователя на участвующих в деле лиц. — Б. Г., 1984. — 124 с.
27. *Чуфаровский Ю. В.* Юридическая психология: теоретические аспекты, практическое применение. — М.: Право и закон, 1996. — 352 с.
28. *Шиханцов Г. Г.* Юридическая психология. — М., 1998. — 120 с.
29. *Фролов Л. Б., Давыдов В. И.* Психологические приемы допроса обвиняемого // *Вопр. психологии.* — 1966. — № 6. — С. 114.

Додаткова

30. *Александров Ю. К.* Очерки криминальной субкультуры. www.koob.ru
31. *Беккареа Чезаре.* О преступлениях и наказаниях. www.koob.ru
32. *Владимиров Л. Е.* Учение об уголовных доказательствах. www.koob.ru
33. *Гернет М. Н.* Социальные факторы преступности. www.koob.ru
34. *Горшенин Л. Г.* Анализ поведения людей и методика моделирования предполагаемой ситуации. www.koob.ru
35. *Грицкевич Д.* Процессуальная психология. www.koob.ru
36. *Гуров А. И.* Профессиональная преступность: прошлое и современность. — М., 1990.
37. *Зелинский А. Ф.* Криминальная психология: Научно-практ. изд. — К.: Юринком Интер, 1999. — 240 с.
38. *Кони А. Ф.* Избранные произведения (из воспоминаний судебного деятеля). — Петербург, 1922.
39. *Кудин А. В.* Как выжить в тюрьме. — К., 1998.
40. *Кудрявцев В. Н.* Юридическая конфликтология. www.koob.ru
41. *Леонтьев А. А. с соавт.* Речь в криминалистике и судебной психологии. www.koob.ru
42. *Ломброзо Чезаре.* Женщина преступница и проститутка. — Минск, 2000.
43. *Мамонтова С. Н.* Прикладная юридическая психология. www.koob.ru
44. *Модестов Николай.* Маньяки... Слепая смерть: Хроника серийных убийств. www.koob.ru
45. *Пирожков В. Ф.* Законы преступного мира молодежи. www.koob.ru
46. *Сергеич П.* Искусство речи на суде. — М.: Юрид. лит., 1988. — 384 с.

47. *Шумский Н. Г. с соавт. Женщины-убийцы. Очерки судебной психиатрии.* www.koob.ru
48. *Нагаев В. В. Основы судебно-психологической экспертизы: Учеб. пособие для вузов.* — М.: ЮНИТИ-ДАНА; Закон и право, 2000. — 333 с.
49. *Судебная психолого-психиатрическая экспертиза // Эстонно-Американский Бизнес-Колледж.* — Таллинн, 1997.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни “Судова психологія”	3
Зміст дисципліни “Судова психологія”	4
Вказівки до проведення семінарських занять з дисципліни “Судова психологія”	12
Теми і плани семінарських занять. Теми рефератів.....	12
Вказівки до виконання контрольної роботи.....	15
Теми контрольних робіт	15
Питання для самоконтролю.....	16
Список літератури.....	20

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *О. В. Лебідь*
Комп’ютерне верстання *О. Л. Лапшина*

МАУП

Зам. № ВКЦ-3128

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП